

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Asia: HE 275/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilin tuloverotusta ja eräiden vakuutus tuotteiden tuloverotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Säästöhenkivakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset

Nykyisin säästöhenkivakuutuksista voidaan nostaa ensin pääoma ja vasta sitten tuotto. pääoman palautus on verovapaata, joten säästäjä joutuu maksamaan veroa vasta siinä tilanteessa, kun hän on nostanut kaiken pääoman ja alkaa nostaa tuottoa. Tämä verotus on säästäjän kannalta edullisempi kuin vaihtoehtoisissa sijoitusmuodoissa, mikä tarkoittaa neutraliteettiongelmaa. Sinänsä vakiintuneella verotuskäytännöllä ei ole selvää lainsäädännöllistä pohjaa, vaan se perustuu hiukan epävarmaan oikeuskäytäntöön. Hallitus esittää säästöhenkivakuutusten verotusta muutettavaksi niin, että nostetuista varoista tulisi aina katsoa verotettavaksi tuloksi se osa, joka vastaa vakuutukseen maksetuille määrille kertyneen tuoton suhteellista osuutta vakuutussäästöstä. Pidän esitystä perusteltuna, koska se lisää sijoitustuotteiden verotuksen neutraalisuutta ja verojärjestelmän johdonmukaisuutta.

Vero-oikeuden normipohjan kattavuus lisääntyy ja legitimizeetti kasvaa, kun kapitalisaatiosopimuksia koskevat säännöt otetaan eksplisiittisesti kirjoitettuun lakiin. Verojärjestelmän selkeyden näkökulmasta on perusteltua, että kapitalisaatiosopimusten verotus noudattelee säästöhenkivakuutusten verotusta. Näin siksikin, että todellisuudessa näiden kahden sijoitusinstrumentin välinen rajaviiva on hyvin hentoinen.

Keinotekoisissa järjestelyissä sijoituskohteille kertyneet tuotot verotettaisiin verovelvollisen tulona. Tässä tarkoitetaan esimerkiksi tapauksia, joissa kokonaisia yrityksiä siirretään vakuutuskuoren alle puhtaasti veron minimointitarkoituksessa. Pari ulkomaista vakuutusyhtiötä tarjoaa tällaisia tuotteita Suomessakin. Tähän ilmiöön on syytä puuttua, vaikka uudistus tuo tietyn tulkintariskin vakuutusten verotukseen. En pidä tätä tulkintariskin syntymistä merkittävänä ongelmana.

Osakesäästötili

Suhtautumiseni osakesäästötiliin on kaksijakoinen. Esitykselle löytyy perusteluita, mutta siihen liittyy myös ongelmia.

Ensinnä totean, että kokonaistaloudellisesta näkökulmasta osakesijoitusten verotuksellinen suosiminen ei ole tarpeen. Pankkitileillä olevat varat eivät ”makaa tuottamattomina”, vaan taitavat pankinjohtajat sijoittavat talletusvaroja edelleen tuottaviin kohteisiin. Pankkijärjestelmän toimivuuden ja vakauden näkökulmasta on tarpeen, että pankeilla on riittävästi talletettuja varoja.

Yksityiselle kansalaiselle osakesäästäminen on keskimääräisesti tuottavampaa kuin rahojen pitäminen talletustileillä. Kun nyt osakesäästämistä halutaan kannustaa, näen siinä paternalistisen asenteen: hallitus haluaa opettaa kansalaisia tuottohakuiseen sijoituskäyttäytymiseen.

Osakesäästötilin lanseeraamista voidaan perustella sillä, että näin osakesijoittaminen tulee verotuksellisesti lähemmäs välillistä sijoittamista, siis sijoitusrahastoja ja sijoitusvakuutuksia. Uudistus on luonteva myös siitä näkökulmasta, että muissa Pohjoismassa on osakesäästötiliin verrattavissa olevia järjestelmiä. Ruotsissa ISK-tilit ovat suosittuja ja kokemuksia pidetään kaiketi pääsääntöisesti positiivisina.

Toisaalta voidaan kysyä, onko tällaisen uuden instituutin rakentaminen tarpeellista. Sijoituspalveluiden tarjoajat joutuvat rakentamaan melkoiset järjestelmät ja veroviranomaiset saavat uuden ilmiön käsiteltäväkseen. Eikö suoraa pörssisijoittamista olisi voinut suosia yksinkertaisesti niin, että pörssiosingon veronalaista osuutta olisi pienennetty?

Toteutusmuotoa etsittäessä esiin on noussut erityisesti kysymys siitä, olisivatko tilillä oleville osakkeille maksetut osingot omistajan veronalaisia tuloja vain tilin sisällä verovapaita. Valmistelua tehnyt työryhmä esitti osinkojen veronalaisuutta ilmeisesti peläten kansainvälisvero-oikeudellisia ongelmia. Niitä saattaakin ilmetä, mutta periaatteessa hallituksen esitys on perustellumpi. On loogisempaa, että osingot virtailevat tilin sisässä. Tapauksesta riippuu, kumpi vaihtoehto milloinkin olisi verovelvolliselle edullisempi.

Esityksessä tilin ylärajaksi on asetettu 50 000 euroa. Voidaan kysyä, eikö olisi yhtä perusteltua kannustaa suuria kuin pieniäkin rahasummia osakkeisiin eikä pankkitileille. Palveluntarjoajien kiinnostus järjestelmien rakentamiseen olisi suurempi, jos tileille voitaisiin ottaa osakkeita ilman ylärajaa.

Helsingissä 7. päivänä helmikuuta 2019

Heikki Niskakangas

professori emeritus, Aalto yliopisto

